

кості інноваційно-активних галузей, регіонів і підприємств, забезпеченню інноваційного розвитку держави, який би відповідав зростаючим сучасним соціально-економічним потребам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Porter M., Stern S. The Global Competitiveness Report 2001-2002. – New York: Oxford University Press, 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.isc.hbs.edu/econ-innovative.htm>.
2. Глобальний інноваційний індекс ВКГ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globalinnovationindex.org>.
3. Исмаилов Т.А. Инновационная экономика – стратегическое направление развития России в XXI веке / Т.А. Исмаилов, С.Г. Гамидов // Инновации. – 2003. – №1.
4. Княгинин В.Н. Возможно ли новое поколение программ инновационного развития регионов? «Центр стратегических разработок «Северо-Запад» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.csr-nw.ru/content/library/default.asp?shmode=8&ids=46&ida=2277>
5. Oslo manual [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/dataoecd/35/61/2367580.pdf>
6. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності» від 08.09.2011 № 3715-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17)

[show/3715-17](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17)

7. Постанова КМУ «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2012-2016 роки» від 17 травня 2012 року № 397 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/397-2012-%D0%BF>

8. Котов Д.В. Инновационное состояние социально-экономических систем: теория, практика, управление развитием: [монография] / Д.В.Котов. – Уфа: Изд-во «Нефтегазовое дело», 2010. – 253 с.

9. Постанова КМУ «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні» від 02.02.2011 № 389 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF>

10. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку формування і виконання замовлення на проведення фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та виконання науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів державного бюджету» від 25.08.2004 № 1084 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1084-2004-%D0%BF>

11. Постанова КМУ «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012-2016 роки» від 12.03.2012 № 294 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/294-2012-%D0%BF>

УДК [007:15]:577.4

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

І.В. Чеканова, канд. техн. наук,
І.М. Ткач, канд. екон. наук

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток світової економіки, пов'язаний із прогресивними змінами в технології і формах і методах організації праці, потребує нових підходів до управління виробництвом і значних витрат матеріальних, інтелектуальних і фінансових ресурсів. Україна успадкувала після розпаду Радянського Союзу майже

третину підприємств, які виробляли оборонну продукцію. Оборонно-промисловий комплекс (ОПК) України значною мірою був інтегрований у союзні структури і залежав від зовнішніх замовлень і обсягів постачання комплектуючих, матеріалів і сировини. Провідними в Національній економіці були такі галузі (підгалузі): ракетно-космічна;

суднобудування; транспортна авіація; бронетанкова й інженерна техніка; виробництво спеціальних радіотехнічних систем. Проте в Україні не вироблялися такі важливі компоненти озброєнь, як винищувальна, штурмова і бомбардувальна авіація, зенітно-ракетні комплекси, артилерійська зброя тощо [1].

У 2006 р. в результаті чергового процесу щодо реформування ОПК було ініційовано перегляд принципів управління фінансовими потоками і власністю ОПК. Головна проблема полягала в існуванні різних суб'єктів прав власності і фінансування, тобто власники підприємств оборонного комплексу (уповноважені державні органи, що здійснюють управління) не забезпечували розміщенням на підприємствах державних замовлень, контрактами і роботою ці підприємства, натомість це виконувалося іншими структурами, які не мали прав власності і не впливали на управління оборонними підприємствами. Як наслідок – стали формуватися чималі фінансові потоки між торговельними посередниками, управляючими структурами і власниками.

Нині проблема реструктуризації ОПК залишається однією з головних у справі трансформації Національної економіки України на ринкових засадах. Значущість і актуальність цієї проблеми зумовлені нагальними потребами, пов'язаними з подоланням руйнівних процесів, які відбуваються в оборонній промисловості; збереженням і розвитком науково-технічного і технологічного потенціалу; підвищенням соціально-економічної ефективності оборонного виробництва на основі нової державної промислової політики.

Успішне проведення реструктуризації підприємств, установ і організацій ОПК має передбачати створення сприятливих умов для товаровиробника, забезпечення надійних гарантій іноземним і вітчизняним інвесторам, вибірково державну підтримку підприємств і наукових організацій, найбільш вагомим для оборонної галузі.

Застосування механізмів інноваційного

оновлення в оборонній промисловості України стало об'єктивною необхідністю, оскільки підприємства галузі конче потребують комплексної модернізації за рахунок створення сучасної інноваційної інфраструктури.

Ступінь розробленості проблеми. Значна частина підприємств, установ і організацій ОПК уже пройшли етап акціонування, створення перших державних холдингових компаній, промислово-фінансових груп, міжнародних промислово-фінансових груп, лізингових компаній, консорціумів. Однак результати виробничої діяльності цих структур показують, що більшість з них ще не досягла основної мети – забезпечення прибуткового виробництва. Це пов'язано з відсутністю коштів для модернізації виробництва, поповнення оборотного капіталу, ліквідації боргів державі і підприємствам-суміжникам, відсутністю ефективної нормативно-правової бази тощо.

Мета статті – розроблення теоретичних і науково-методичних підходів щодо економічних аспектів структурної перебудови і модернізації оборонно-промислового комплексу України.

Виклад основного матеріалу. Ураховуючи структурні зміни в системі економічних явищ і процесів, створення ринково-орієнтованих інтегрованих структур, виникла необхідність перебудови і модернізації ОПК України, які мають здійснюватися за рахунок реформування.

Визначаючи коло підприємств, установ і організацій, що залишаються в оборонному виробництві, необхідно орієнтуватися на ті, в яких наявні такі умови:

- відповідність власних можливостей планам реформування збройних сил і потребам їх в ОВТ;
- високий експортний потенціал, який дасть змогу створювати високотехнологічну і конкурентоспроможну продукцію військового призначення;
- сучасні технології, сталі коопераційні зв'язки;

- мінімально можливе перепрофільювання науково-технічного і технологічного заділів;
- добре вирішені соціальні аспекти.

У результаті реформування ОПК має бути створене ядро високотехнологічних підприємств промисловості, які відповідатимуть новим завданням військового будівництва в країні і її військово-технічного співробітництва з іноземними державами, здатне забезпечити також відновлення і прискорений розвиток виробництва конкурентоспроможної цивільної продукції.

Структурна перебудова ОПК може бути реалізована на макро- і мікрорівнях. На макрорівні – як система в цілому: мають бути визначені масштаби, структура продукції і виробничих потужностей, структура ОПК, у тому числі структура мобілізаційних потужностей; основні форми виробництв, співвідношення державного і недержавного секторів оборонної промисловості; перелік виробництв, що не підлягають приватизації і що залучаються до виконання мобілізаційних завдань, а також має бути реформована структура системи державного управління ОПК.

На мікрорівні має бути проведена виробничо-технологічна реструктуризація ОПК і технологічна модернізація оборонних підприємств і організацій з метою формування якісно нової виробничо-технологічної структури, яка сприятиме ефективному функціонуванню в ринковому середовищі.

Метою виробничо-технологічної реструктуризації повинна стати консолідація оборонних підприємств, диверсифікація і конверсія надлишкових виробничих потужностей оборонних виробництв, інтеграція виробництва продукції військового і цивільного призначення.

Реструктуризація ОПК має здійснюватися виходячи з потреби вирішення на сьогодні і найближчу перспективу таких основних завдань:

- підтримка на основі наявного науково-технічного і виробничого потенціалу необхід-

ного технічного рівня боєздатності збройних сил з орієнтацією в перспективі на організацію власного виробництва ОВТ за замкнутим циклом;

- розширення експорту продукції військового призначення на основі розвитку наукоємних конкурентоспроможних виробництв.

Необхідно здійснити технічне переоснащення виробничої, технологічної і експериментальної бази ОПК для перепрофільювання або ліквідації безперспективних підприємств, створення умов для поглибленої інтеграції оборонного і цивільного сектору економіки, міжнародної кооперації і інтеграції.

Технологічна модернізація має проводитися з урахуванням:

- переходу до інтегрованої комп'ютеризації на всіх етапах життєвого циклу виробів;
- упровадження прогресивних технологій виробництва нових матеріалів і їхньої обробки;
- розвитку перспективних інформаційних технологій і впровадження сучасної елементної бази;
- створення енергозберігаючих технологій, перспективних джерел енергії і силових установок різного призначення.

Основними напрямками структурної перебудови ОПК є:

- приведення структури і системи управління ОПК у відповідність до сучасної ринкової моделі господарювання;
- створення економічно ефективних пропорцій між галузями ОПК, продукція яких повинна стати конкурентоспроможною на зовнішньому і внутрішньому ринках;
- розроблення економічного механізму стимулювання інвестиційних і інноваційних процесів в ОПК, що передбачають структурні зрушення;
- формування разом із місцевими органами виконавчої влади сучасної регіональної галузевої структури, визначення напрямів цивільної диверсифікації підприємств ОПК;
- формування стратегічних альянсів і

створення інтегрованих структур, які забезпечують увесь виробничий цикл виробів, у тому числі: вертикально інтегрованих структур (транснаціональних і національних промислово-фінансових груп, концернів, холдингів тощо), що охоплюють увесь технологічний цикл виробництва продукції; поліфункціональних інтегрованих структур (транснаціональних і національних промислово-фінансових груп, концернів, холдингів тощо) для забезпечення внутрішніх і зовнішніх коопераційних поставок складових систем і компонентів до продукції військового і подвійного призначення; горизонтально інтегрованих територіальних науково-технічних структур (технополісів, технопарків, бізнес-інкубаторів тощо) на базі наукових організацій і підприємств ОПК, науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів і банків для впровадження у виробництво високих технологій, комерціалізації науково-технічних розробок, виконання програм розвитку регіонів і програм реструктуризації підприємств ОПК.

Стратегічні альянси й інтегровані структури (холдинги, промислово-фінансові групи тощо) в ОПК формуються за принципом економічної доцільності в процесі реорганізації і реструктуризації підприємств.

Для успішного виконання трансформаційних перетворень ОПК організації держави необхідно здійснити такі заходи:

- провести повну і об'єктивну інвентаризацію й інспектування військових частин, організацій, установ і державних підприємств, які перебувають у сфері управління Міністерства оборони України, «Укроборонпрому», Міністерства промислової політики України, Державного агентства України з управління державними корпоративними правами і майном і Державного космічного агентства України з метою визначення реального рівня і стану боєздатності і боєготовності, наявності ОВТ, матеріальних, технічних і фінансових ресурсів, укомплектованості особовим

складом, стану дебіторської і кредиторської заборгованості, земель оборони й об'єктів незавершеного будівництва, реальних виробничих потужностей і фінансово-економічного стану підприємств;

- здійснити обґрунтування структури і кількісно-якісного складу збройних сил і інших військових формувань (1% від населення держави). При цьому, виявлені за результатами інвентаризації надлишкові резерви, мають бути задіяні в державних процесах економічної діяльності з компенсацією коштів на оборонні потреби;

- здійснити процес реформування збройних сил і інших військових формувань враховуючи системний підхід.

Процес реформування має здійснюватися через оптимізацію системи управління військами (силами), їхньої структури і чисельності, систем ресурсного забезпечення, мобілізаційної підготовки кадрів, необхідного правового і соціального захисту військово-службовців.

Результатом реформування має стати новий обрис воєнної організації держави, створення дієздатної оптимальної моделі, балансу економічної можливості держави і потреб її оборони. І Збройні Сили України мають забезпечувати оборону України, захист її територіальної цілісності і недоторканності. Необхідно розробити баланс потреб і можливостей між новим обрисом воєнної організації держави і потенціалом ОПК України.

Для успішної реалізації етапів реформи насамперед потрібно визначити:

- необхідний обсяг витрат ресурсів, враховуючи цілі національної безпеки, існуючі виклики, ризики, загрози і небезпеки, вартість ОВТ і необхідну сучасну інфраструктуру;

- обсяг ресурсів, які може виділити Україна на оборонні потреби, і ступінь впливу як позитивного, так і негативного характеру оборонних витрат на економічний розвиток держави;

- чітко, логічно вмотивовані цілі, завдання,

етапи реформування, а також обсяги і реальні джерела фінансування на період мирного й воєнного часу;

- способи забезпечення економії коштів, засобів і ресурсів, які витрачаються на оборону шляхом упровадження найефективніших технологій і нових методів управління, а також нових додаткових джерел надходжень до державного бюджету з наступним їхнім використанням на потреби оборони;

- що процес оборонного планування має бути спрямований насамперед на підвищення боєздатності, боєготовності і життєздатності збройних сил, а не на реалізацію окремих програм;

- що основним напрямом реформування Воєнної організації держави має стати підвищення ефективності процесів придбання ОВТ і їхнього матеріально-технічного забезпечення.

Слід також з'ясувати, яку номенклатуру ОВТ необхідно імпортувати або брати в лізинг, а також здійснити маркетингові дослідження щодо експорту світових ринків, які треба освоїти не лише самим, а в кооперації з іншими партнерами. Структурні реформи і модернізація ОПК дадуть можливість реформованим збройним силам відповідати таким вимогам: оптимальні чисельність і масштаби; оснащеність сучасними системами розвідки, ураження, протидії й захисту; постійне вдосконалювання; необтяжливість для економіки держави; можливість надійного захисту від високоточної зброї, зброї створеної на нових фізичних принципах, засобах масового ураження, у тому числі хімічної і біологічної зброї; переважна орієнтація на використання мобілізаційних можливостей і модульних трансформацій тощо.

Одним із основних напрямів реформування ОПК в Україні може бути поєднання промислового і фінансового капіталу виробничих структур. Як свідчить світовий досвід, саме таким шляхом можна ефективно вирішити ключові проблеми, пов'язані з налагодженням

коопераційних і виробничо-технологічних зв'язків, надійного інвестування підприємств-виробників, підвищення конкурентоспроможності продукції, забезпечення її сталого постачання і збуту.

На думку авторів, реформування ОПК має відбуватися шляхом реформування технологічних кластерів, що стверджує і сучасна економічна теорія, в якій значна увага приділяється проблемам організаційно-економічної кластеризації. Свій системний розвиток теорія промислових кластерів знайшла в роботі професора Гарвардського університету Майкла Портера «Конкурентні переваги країн», опублікованій у 1990 р., де він запропонував теорію національної конкурентоспроможності. У межах сучасного кластеру відбувається управління знаннями як умова формування економічного розвитку, здійснюваний обіг знань (фундаментальних, технологічних, технічних, природно-наукових, гуманітарних, економічних) становить основу комплексних технологічних рішень і нових форм керування системами промислового виробництва [7].

Промисловий кластер – це сконцентровані за географічним принципом групи взаємозв'язаних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також зв'язаних з їхньою діяльністю організацій (університетів, агентств із стандартизації, а також торговельних об'єднань) у відповідних галузях, що конкурують, але разом з тим працюють спільно.

Як правило, на чолі кластера перебувають ключові компанії, які генерують ресурси для розвитку нових ринкових ніш і експортують інноваційну продукцію і послуги за межі відповідної території. На умовах довгострокової виробничої кооперації з провідною компанією працює значна кількість постачальників окремих компонентів, устаткування, матеріалів, послуг. До головних факторів, що спонукують підприємства до кооперації в інноваційній сфері, належать: зростаюча комплексність сучасної технологічної бази, яка потребує все

більшої компетентності й додаткових знань у сполучених технологічних сферах; прискорення технологічних циклів; збільшення вартості й ризику інновацій [8].

Значущість технологічних кластерів буде зростати в ході подальшої еволюції економіки і збільшення частки інноваційної складової. Це пов'язано з організацією процесів технодинаміки однотипових технологічних систем у рамках нового технологічного укладу на основі перетворення й заміщення новими технічними рішеннями значних масивів вітчизняних промислових виробництв. Саме розвиток кластерів дає змогу пришвидшувати темпи розбудови існуючого бізнесу і підвищувати інтенсивність появи нових компаній у межах відповідного кластера.

Важливою відмінною рисою кластера в загальній моделі виробничо-коопераційних і інших взаємодій суб'єктів господарювання є фактори інноваційної орієнтованості й інтегруючого продукту або послуги. Кластери,

як правило, формуються там, де здійснюється або очікується проривне просування в галузі техніки й технології виробництва й наступного освоєння нових ринкових ніш.

Кластерний підхід дасть змогу підвищити ефективність взаємодії приватного сектору, держави, торговельних асоціацій, дослідницьких і освітніх установ в інноваційному процесі. Він може слугувати основою для конструктивного діалогу між представниками підприємницького сектору й держави з метою виявлення проблем розвитку науки і виробництва, шляхів найбільш ефективної реалізації наявних інвестиційних можливостей і необхідних заходів державної політики (табл. 1).

Створення кластерів є однією з ефективних організаційних форм роботи. Основна ідея формування кластера полягає в тому, щоб на основі науково обґрунтованих і технологічно реалізованих комплексних рішень, а також комерційних механізмів створити умови для

Таблиця 1

Відмінності сучасного кластера від територіально-промислового комплексу і науково-виробничого об'єднання

Ознаки	Сучасний кластер	Територіально-промисловий комплекс і науково-виробничі об'єднання
Інтегруючий фактор	Знання, інновації, які забезпечують конкурентоспроможність кластера, інформаційно-комунікаційні мережі	Об'єкти виробничої інфраструктури
Тип виробництва	Виробництво цілого спектра постійно змінних продуктивних груп	Масове виробництво однорідної продукції (наприклад, видобуток подібних за характеристиками природних ресурсів)
Створення	Шляхи модернізації минулих індустріальних виробництв і комплексів	Присутня початкова стадія
Структура	Мережна, горизонтальна, структура (ядро-постачальники)	Ієрархічна структура «промисловий вузол-комплекс-район»
Принципи роботи	Принципи локалізованого субконтрактинга й аутсорсингу, коли суміжники географічно наближені до основного виробництва	Внутрішньодержавний поділ праці (велика кількість постачальників розташовувалася за тисячі кілометрів від ключового виробництва)
Зв'язок між підприємствами	Мережевий	Обов'язковий технологічний зв'язок між підприємствами й обов'язкова вертикальна інтеграція підприємств від видобутку сировини до її повної переробки

модернізації промисловості високих перелів (розробка приладів нового покоління, машинобудування, надчисті матеріали, нанотехнології тощо) і тим самим підготувати комплексні виробничо-технологічні пакети для вигідних інвестиційних вкладень [7].

У теорії визначено ознаки кластера, які економісти називають правилом чотирьох «К»:

- концентрація підприємств однієї або суміжних галузей в одній географічній точці;
- конкурентоспроможність продукції, що випускається ними;
- конкуренція за завоювання й утримання клієнта;
- кооперація з високим ступенем розвитку.

Формування кластерів можливе як в умовах масштабної, так і невеликої за обсягами економіки. Вони виникають на національному, регіональному і муніципальному рівнях. Кластери як вид складної багатовекторної організації в епоху глобалізації являють собою типову ринкову структуру світової економіки [11]. Нерідко центром формування кластерів виступають університети (інститути, нав-

чальні заклади) або групи науково-дослідних структур і наукових установ. Створення нової форми об'єднання підприємств і організацій інноваційно-технологічних (високотехнологічних) кластерів обумовлюється тенденціями розвитку світової конкурентоспроможної економіки (глобальної економіки) [7].

До складу типового технологічного кластера зазвичай входять такі територіально близькі елементи, як «якірне» підприємство (масштабне, часто містоутворююче), підприємства-супутники (більш дрібні виробники і постачальники, транспортні організації і торгові мережі), один чи декілька профільних навчальних закладів (або система вертикально інтегрованих установ) і профільні науково-дослідні інститути [13]. Так, Французька національна мережа кластерів машинобудування і конструкційних матеріалів «EMC2» об'єднує підприємства авіаційної, суднобудівної (військове і цивільне суднобудування) галузей, автомобілебудування, виготовлення сільськогосподарської техніки, устаткування для енергетики і залізничного транспорту (табл. 2). Підприємства – учасники кластерів

Таблиця 2

Найбільш значні учасники мережі кластерів «EMC2»

Інноваційний кластер	Сектор
Аерокосмічна долина	Авіація і космічні технології
Інновація у фінансах	Банківська справа, страхування, фінанси
Lyonbiopole (біотехнологічний кластер Ліону)	Фармацевтичні препарати і діагностичне обладнання
Medicen Paris Region, Alsace Biovalley	Охорона здоров'я, альтернативна медицина
Minalogic	Нанотехнології
Solutions Communicationtes Stcurisees, Cap Digital	Нові інформаційні технології
Sistematic Paris Region, Images & Reseaux	Телетлія і програмне забезпечення, інформаційна безпека і захист даних
Axelera	Хімія
Clasters Mer Breta-gne et PACA	Морська медицина і технологія
I-Trans, Mov'yo	Автомобілі і транспортне обладнання

налічували на 2009 р., 2300 дослідників, 56 діючих дослідницьких проектів і мали 90 млн. євро щорічної державної підтримки [14].

В Україні також розпочалися процеси формування кластерів. У травні 2010 р. в Дніпропетровську підписано договір про створення технологічного кластера «Ракетно-космічна техніка», який увійшов до складу Національного кластера «Нові машини». Засновники кластера – Придніпровський науковий центр НАН України й МОН та МС України; Державне підприємство «КБ «Південне»; Дніпропетровський національний центр інноваційного розвитку Держінвестицій України; ВОО «Технологічний парк «Машинобудівні технології». Кластер створено з метою спільного розвитку технологічних можливостей підприємств-учасників і сприяння інноваційному розвитку галузі ракетно-космічного машинобудування країни. Сторони домовилися здійснювати роботу за спільним планом, який, окрім загальних питань, передбачає виконання заходів щодо таких напрямів: розвиток ракетно-космічного машинобудування України; підтримка науково-дослідної діяльності в галузі; упровадження інноваційних технологій; випуск інноваційної, у тому числі експортно-орієнтованої, наукомісткої продукції; координація виконання наукових і науково-технічних програм, розробка інноваційних проектів, а також програм випуску науково-технічної продукції [9]. Крім того, ВАТ «Об'єднання суднобудівна корпорація» планує створити єдиний російсько-український суднобудівний кластер. Плани корпорації в Україні стосуються створення спільних підприємств із місцевими партнерами, а також з потенційно цікавими підприємствами для виробництва комплектуючих, судових газотурбінних установок і цілого ряду зразків техніки, яка є унікальною і в якій напрацьований і збережений потужний науково-технічний потенціал [10].

З ініціативи Мінекономрозвитку та торгівлі України створено Консорціум «Технологічний кластер «Авіа». Головною метою консорціуму

є консолідація й розвиток виробничих, організаційних, адміністративних, науково-освітніх ресурсів, науково-технологічного й інноваційного потенціалу організацій учасників, заснований на принципах державного приватного партнерства, спрямований на підвищення конкурентоспроможності продукції й послуг авіаційної галузі України [7].

Одним із найбільш перспективних і сприятливих для інновацій кластерів вітчизняної економіки є українська військова радіоелектроніка. Про це свідчить успішність на світовому ринку озброєнь такої української продукції, як станції радіотехнічної розвідки «Кольчуга» і різні модифікації рухомої всевисотної трикоординатної радіолокаційної станції 36Д6, названої натовцями «Олов'яний щит». В Україні, яка входить до десятки країн світу, що займаються розробками і виробництвом радіолокаційної техніки збереглися необхідні для такої діяльності наукові школи; є національні виробники відповідної елементної бази й комплектуючих. Це дає змогу виробляти радіолокаційну техніку за більш або менш замкнутим циклом [14].

У межах кластерів науково-технологічна взаємодія відбувається в трьох основних напрямках:

- розробка R&D (дослідження і розробки) проектів за основним типом діяльності;
- розробка інноваційних технологічних платформ;
- розбудова інноваційної інфраструктури, залучення і заохочення до інноваційного бізнесу інших учасників шляхом створення спільних підприємств і послуг.

Мережа кластерів є найбільш результативним середовищем для обміну технологіями, спільними НДДКР і маркетинговими розвідками. Високий ступінь інтегрованості у мережеве середовище спонукає компанії до підтримки власної інноваційної активності, надає можливості для апробації своїх ідей. Концентрації компаній, орієнтованих на виробництво високотехнологічної кінцевої

продукції, отримали назву «інноваційні кластери» [7].

Висновки

Формування технологічних кластерів при реформуванні ОПК надасть можливість за рахунок: підвищення ефективності взаємодії держави, приватного сектору, торговельних асоціацій, дослідницьких і освітніх установ в інноваційному процесі; створення умов для модернізації промисловості високих переліків (розробка приладів нового покоління, машинобудування, надчистих матеріалів, нанотехнологій тощо); підготовки комплексних виробничо-технологічних пакетів для вигідних інвестиційних вкладень сприяння інноваційному розвитку ОПК; здійснення проривного просування в галузі техніки й технології виробництва й наступного освоєння нових ринкових ніш, створити модернізований на інноваційній основі ОПК, який буде здатний своєчасно, якісно, у необхідних обсягах і згідно з номенклатурою забезпечувати оборонні потреби держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Структурні зміни та економічний розвиток України / [Гесць В.М., Шинкарук Л.В., Артёмова Т.І. та ін.]: Монографія / за ред. д-ра екон. наук Л.В. Шинкарук. – К.: НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. – 2011. – 696 с.
2. Постанова КМУ «Про утворення Державного концерну «Укроборонпром» від 29 грудня 2010 р. № 221 із змінами і доповненнями, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 19 січня 2011 року № 531, від 6 квітня 2011 року № 374, від 13 червня 2012 року.
3. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України № 716 від 4 липня 2012 р.
4. Бегма В.М. Оборонно-промислові комплекси України та Росії: співробітництво, партнерство, конкуренція / В.М. Бегма. – К.: НІУРВ, 1998. – 192 с.

5. Скурський П. Досвід, проблеми і шляхи структурної перебудови оборонно-промислового комплексу України / П. Скурський // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №8, – С. 58.

6. Горбулін В.П., Шеховцов В.С. Проблемні питання ринкової трансформації оборонно-промислового комплексу України // Стратегічна панорама. – 2007. – №3. – С. 31.

7. Формування технологічних кластерів як точок зростання економіки України / [Л.І. Федулова, Г.Л. Норд, Н.О. Руденко та ін.]: Монографія / за ред. д-ра екон. наук Л.І. Федулової. – Миколаїв: Іліон. – 2012. – 295 с.

8. Голиченко О.Г. Национальная инновационная система России: состояние и пути развития / О.Г. Голиченко. – М.: Наука, 2006. – С. 249–250.

9. Створений інноваційний технологічний кластер «Ракетно-космічна техніка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.psc.nas.gov.ua/ru/chronicle/Pages/cluster_27_04_2010.aspx

10. Россия и Украина построят судостроительный кластер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrudprom.ua/news/OSK_planiruet_sozdat_ediny_rossiyskoukrainskiy_sudostroitelnyy_html

11. Соколенко С.І. Кластери в глобальній економіці / С.І Соколенко. – К.: Логос, 2004. – 848 с.

12. Войнаренко М. Кластеризация в структуре предпринимательства, экономического сотрудничества и привлечения инвестиций [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unecce.org/ie/wp8/documents/voynarenko.pdf>.

13. Булатов А.Н. К вопросу о соотношении промышленной кооперации, концентрации, специализации и кластеризации / А.Н. Булатов // Российский экономический интернет-журнал [Электронный ресурс]: Интернет-журнал АТиСО / Акад. труда и социал. отношений : электрон. журн. – М.: АТиСО, 2010-10 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.e-rej.ru/Articles/2010/Bulatov8.pdf>.

14. Demuth K, McCullough E. The longitudinal development of clusters in French / – 2008 / Brown University.

15. Горбулін В.П. «Олов'яний щит» – візитна картка українського оборонно-промислового комплексу: «Зеркало недели Украина» від 18 листопада 2005 р. №45 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/olovyannyu_schit_vizitnaya_kartochka_ukrainskogo_oboronno-promyshlennogo_kompleksa.html

До уваги авторів!

З 1 квітня 2008 р. введено в дію національний стандарт України ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис, бібліографічний опис». Просимо в статтях, що надаються для публікації, перелік використаних джерел оформляти згідно з новими вимогами.